

การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Development of Strategic Leadership Indicators for Educational Administrators in Primary Education Service Area

ไสว พลพุทธา ¹⁾ ดิกันต์ เพียรธัญญกรณ์ ²⁾ เพลินพิศ ธรรมรัตน์ ³⁾ และ ปาริชาติ ไนตสุภา ⁴⁾

Sawai Pulputtha ¹⁾ Drsigan Peantangakan ²⁾ Ploenpit Thummarat ³⁾ and Parichat Motesupa ⁴⁾

¹⁾ สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Department of Leadership in Educational Administration, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

²⁾ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Asstprof, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

³⁾ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Asstprof, Department of Evaluation and Research in Education, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁴⁾ ผู้อำนวยการกองการศึกษา เทศบาลตำบลอากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร

Director of Education, Akat Amnuai Subdistrict Municipality, Sakon Nakhon Province

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 2) เพื่อสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 3) ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้าง ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่พัฒนา ขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยกเว้นโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2555 จำนวน 420 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นสถิติเชิงพรรณนาและสถิติอ้างอิง โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและโปรแกรมลิสเรล

ผลการวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ องค์ประกอบย่อย 10 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ 70 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) องค์ประกอบหลักด้านการวางแผนกลยุทธ์ มี 3 องค์ประกอบย่อยได้แก่ (1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ขององค์กร (2) การกำหนดทิศทางขององค์กร (3) การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร 2) องค์ประกอบ หลักการนำ กลยุทธ์ไปปฏิบัติ มี 4 องค์ประกอบย่อยได้แก่ (1) การวางแผน (2) การจัดองค์กร (3) การนำ (4) การควบคุมองค์กร

3) องค์ประกอบการติดตามและการประเมินผลกลยุทธ์ มี 3 องค์ประกอบย่อยได้แก่ (1) การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน (2) การปฏิบัติงานกับมาตรฐาน (3) การดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

2. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ โดยเรียงลำดับค่าน้ำหนักจากมากไปหาน้อย คือ องค์ประกอบด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (1.04) การวางแผนกลยุทธ์ (.85) และการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ (.85)

3. ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) ทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผลการทดสอบพบว่า โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-Square = 552.28, $p = .92$, GFI = .97, AGFI = .99)

คำสำคัญ : การพัฒนาตัวบ่งชี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

The purpose of this research were to: 1) investigate major factors, minor factors and indicators of strategic leadership; 2) construct and develop the indicators of strategic leadership; and 3) examine the goodness-of-fit of the structural model of confirmatory factor analysis of strategic leadership indicators of the Educational Administrators of Primary Education Service Area with the empirical data. The sample size of 420 the Educational Administrators of primary school under the Office of the Basic Education Commission in the academic year 2012. The samples were derived by multi-stage random sampling. Data collection tool was a questionnaire, and an interview form. Data were analyzed by using descriptive statistic and inferential statistic by statistical program and LISREL Program.

The findings were as follow:

1. The strategic leadership of the Educational Administrators of Primary Education Service Area consists of 3 Pinang factors, 10 Seconding factors and 70 indicators as the following: 1) The strategic plan has three minor factors: (1) Analysis of the organizational environment, (2) The direction setting of the organization, (3) Formulating the organizational strategy. 2) The strategy implementation has four minor factors: (1) planning, (2) organizing, (3) leading, (4) organizational controlling. 3) The monitoring and evaluation strategy has three minors factor: (1) setting of performance standards, (2) the operation with the standard, (3) the improving.

2. The strategic leadership of the Educational Administrators of Primary Education Service Area consists of 3 major factors by weight in descending order were the strategy implementation (1.04), the strategic plan (.85) and the monitoring and evaluation (.85). 3. The goodness-of-fit of the structural model of confirmatory factor analysis of strategic Leadership of the Educational Administrators of Primary Education Service Area with the empirical data by the Chi-square, goodness of fit index (GFI), adjusted-goodness-of-fit index (AGFI). The results of the structural model of confirmatory factor analysis

of strategic leadership of the Educational Administrators of Primary Education Service Area showed its consistency with the empirical data (Chi-square= 552.28, P-value = .92, GFI = .97, and AGFI = .99).

Keywords : Development, indicators, strategic leadership, Administrators, Primary Education Service Area

บทนำ

ปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ผลักดันให้ทุกประเทศต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการคิดที่สร้างสรรค์และพัฒนายุทธศาสตร์หลักของประเทศเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจสามารถเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยการกำหนดยุทธศาสตร์วิสัยทัศน์โลกที่ชัดเจนในเวทีระดับโลก และองค์การต้องปรับเปลี่ยนการพัฒนาตนเอง ไปสู่การเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง พร้อมกับการเปลี่ยนยุทธศาสตร์ และวัฒนธรรมการทำงานจากบริบทของสังคมภายในประเทศเป็นบริบทของสังคมโลกจึงจะสามารถก้าวขึ้นจากการเป็นเพียงองค์กรผู้ส่งออกไปสู่องค์กรข้ามชาติ [8] การที่จะทำให้ประเทศก้าวหน้ารวดเร็วและดีมาน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ แต่ในบรรดาปัจจัยสำคัญเหล่านั้นเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ปัจจัยที่เป็นคน (People) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่ง เครื่องมือที่สำคัญที่จะใช้พัฒนา “คน” ให้มีคุณค่าต่อมิติการพัฒนาในด้านต่าง ๆ นั่นคือ “การศึกษา” [9] จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งในระดับโลกและภายในประเทศ ซึ่งมีผลกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 9 กล่าวถึง กระบวนการจัดการศึกษาและการปรับระบบและโครงสร้างของการบริหารการจัดการศึกษา โดยยึดหลักความเป็นเอกภาพในด้านนโยบาย และมีความหลากหลายการปฏิบัติเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพและความต้องการในแต่ละระดับ หรือแต่ละท้องถิ่น อีกทั้งยึดหลักการกระจายอำนาจในการจัด

การศึกษาทุกด้านไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา ส่วนมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อรองรับการกระจายอำนาจทางการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนา [6] การบริหารการศึกษาก็เช่นเดียวกับการบริหารกิจการอื่น ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ให้ผู้เรียน เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ผู้บริหารในฐานะเป็นผู้นำในสถานศึกษา จะต้องสร้างความร่วมมือในการทำงานให้เกิดขึ้นให้ได้ นั่นหมายถึง ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำ (Leader) ผู้นำจะต้องมีความเป็นผู้นำ หรือภาวะผู้นำ (Leadership) จะต้องสร้างขึ้นให้ได้ [4]

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นความสามารถที่พัฒนาได้เพราะว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการฝึกฝน มีใช้สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด โดยการศึกษาด้วยตนเอง การอบรม การประชุมสัมมนา การเข้ารับการศึกษา หรือหาประสบการณ์ด้วยความตั้งใจอย่างแน่วแน่ [16], [2] การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงถือเป็นเรื่องเร่งด่วน และเป็นภาวะงานสำคัญที่จะต้องทำให้สำเร็จ [1], [11] ดังนั้นผู้บริหารในยุคปัจจุบันจึงต้องมีรูปแบบของความเป็นผู้นำที่เปลี่ยนแปลงไปและผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) เป็นรูปแบบของผู้นำชนิดที่มีความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์กร ผู้นำขององค์กรหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จล้วนแต่มีความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้งสิ้น ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์เริ่ม

จากการมีคุณสมบัติสำคัญ คือเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ (Vision) กว้างไกล และนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จตามขั้นตอน [7], [16] และผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ต้องปรับเปลี่ยนทิศทางวิสัยทัศน์ และการบริหารแบบใหม่ที่สอดคล้องทันต่อการเปลี่ยนแปลง [14]

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาที่ได้รับการปรับเปลี่ยนตามระบอบการปกครอง การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อกำหนดทิศทางของหน่วยงานผ่านทางวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบ ต่อสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษา พิจารณาถึงความอยู่รอดของสถานศึกษาต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำแนวคิดเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์
2. เพื่อสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยกเว้นโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ในปีการศึกษา 2555 จำนวน 31,918 โรงเรียน จำนวน 31,918 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยกเว้นโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนการศึกษาพิเศษ คำนวณจากสูตรของ [18] โดยกำหนดช่วงความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ได้จำนวน 420 คน

2. รูปแบบการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) โดยนำข้อมูลเชิงประจักษ์จากปรากฏการณ์จริงมาตรวจสอบกับกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นจากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ โดยการกำหนดองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ทางการศึกษาจากตำรา เอกสารวิชาการ เพื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดนิยามการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.2 นำข้อสรุปที่ได้มาจากการสังเคราะห์ องค์ประกอบความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

2.3 นำแบบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา นำไปสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 5 คน

2.4 ทำการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อกำหนดองค์ประกอบหลัก

2.5 ยืนยันองค์ประกอบหลักจากผู้เชี่ยวชาญ ด้วยสัมภาษณ์

2.6 สร้างกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัยเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

2.7 จัดทำร่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
โดยใช้แบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบเพื่อยืนยัน
ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้
ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 นำแบบสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสร้างองค์ประกอบ และผู้เชี่ยวชาญ
เพื่อยืนยันองค์ประกอบ

4.2 นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรม
คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์หาค่าสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย
(mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation co-efficiency)
ค่าดัชนี KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of
Sampling Adequacy) ค่าสถิติของ Bartlett (Bartlett'
Test of Sphericity) ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square
: χ^2) ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom :
df) ค่า Factor loading ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน
ที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index =
AGFI) และค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของ
รากกำลังสองเฉลี่ย (root mean square error of
approximation : RMSEr)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 การศึกษาองค์ประกอบหลัก
องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์
สรุปได้ดังนี้

1) องค์ประกอบหลักด้านการ
วางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร องค์ประกอบ
ย่อยการกำหนดทิศทางขององค์กร องค์ประกอบย่อย
การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร และตัวบ่งชี้จำนวน
22 ตัว

2) องค์ประกอบหลักด้านการนำ
กลยุทธ์ไปปฏิบัติประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย
การวางแผน องค์ประกอบย่อยการจัดองค์กร
องค์ประกอบย่อยการนำ องค์ประกอบย่อยการควบคุม
องค์กร และตัวบ่งชี้จำนวน 29 ตัว

3) องค์ประกอบหลักด้านการติดตาม
และการประเมินกลยุทธ์ ประกอบด้วย องค์ประกอบ
ย่อยการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน องค์ประกอบ
ย่อยการปฏิบัติงานกับมาตรฐาน องค์ประกอบย่อย
การดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และตัวบ่งชี้จำนวน
19 ตัว

1.2 การสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะ
ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยนำ
แบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้
ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกล
ยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 4.34$) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบหลัก พบว่า
ค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบหลัก
เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการวางแผน
กลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.38$) ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ
($\bar{X} = 4.34$) และด้านการติดตามและการประเมินผล
กลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.29$)

1.3 การทดสอบความสอดคล้องของ
โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิง
กลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง ในการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยได้แยกวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยเป็นรายโมเดลทั้ง 3 โมเดล ประกอบด้วย โมเดลด้านการวางแผนกลยุทธ์โมเดลด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โมเดลด้านการติดตามและการประเมินผลกลยุทธ์ ซึ่งก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ทั้ง 70 ตัวบ่งชี้ พบว่า สหสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ในแต่ละโมเดลมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($P < .001$) ทุกค่านอกจากนั้นยังพิจารณาค่าสถิติ Bartlett (Bartlett's test of sphericity) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเมทริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ในแต่ละโมเดล พบว่า ทุกโมเดลมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าความน่าจะเป็นน้อยกว่า .001 ($P < .001$) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้แตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่า ตัวบ่งชี้ทั้งหมดมีความสัมพันธ์ร่วมกัน สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และการพิจารณาค่าดัชนี ไกเซอร์-เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measures of Sampling Adequacy ; MSA) เพื่อพิจารณาความเพียงพอของข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบย่อยทั้ง 3 โมเดล ทุกโมเดลมีค่ามากกว่า 0.80 แสดงว่า ตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันและข้อมูลมีความเหมาะสมเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง พบว่า ค่าไค-สแควร์ของทุกโมเดลไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) และดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเข้าใกล้ 1 ทุกค่า แสดงให้เห็นว่าโมเดลทฤษฎีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ตัวบ่งชี้ทั้ง 70

ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวก มีค่าต่ำสุดถึงค่าสูงสุดตั้งแต่ .52-1.04 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า แสดงให้เห็นว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวต่างเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญขององค์ประกอบย่อยแต่ละองค์ประกอบ โดยในแต่ละโมเดลย่อยจะมีตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแตกต่างกัน

2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (second order confirmatory factor analysis) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง เป็นการนำค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง ซึ่งได้ตัวแปรใหม่ จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ มาสร้างสเกลองค์ประกอบ โดยพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรว่า มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา ได้แก่ ค่าสถิติ Bartlett (Bartlett's test of sphericity) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเมทริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ในแต่ละโมเดล และค่าดัชนี ไกเซอร์-เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measures of Sampling Adequacy ; MSA) เพื่อพิจารณาความเพียงพอของข้อมูลที่จะนำไป วิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity มีค่าเท่ากับ 4.873 ซึ่งทุกโมเดล มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าความน่าจะเป็นน้อยกว่า .001 ($p < .001$) แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้แตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์ร่วมกัน สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ เมื่อพิจารณาค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measures of Sampling adequacy พบว่า มีค่าเท่ากับ .906 ซึ่งแสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่า ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 552.28$) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .97 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ

.99 ซึ่งเข้าใกล้ 1 แสดงให้เห็นว่า โมเดลทางทฤษฎีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความตรงเชิงโครงสร้างและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีค่าเป็นบวก มีค่าต่ำสุดถึงค่าสูงสุดตั้งแต่ .85-1.04 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (1.04) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ (.85) ด้านการติดตามและการประเมินกลยุทธ์ (.85) แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบหลักทุกองค์ประกอบ ต่างเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3) ผลการวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ขององค์ประกอบองค์หลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นี่เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลมาคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่แสดงว่า มีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง คือ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) มากกว่าหรือเท่ากับ .30 [10] และมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ขององค์ประกอบย่อยทั้ง 10 องค์ประกอบ มีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยแยกองค์ประกอบย่อยในแต่ละโมเดล และเรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) วางแผนกลยุทธ์ ได้แก่ การกำหนดทิศทางขององค์กร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .96, .93 และ .91 ตามลำดับ 2) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ได้แก่ การนำ การวางแผน การจัดองค์กร การควบคุมองค์กร โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .93, .87, .84 และ .79 ตามลำดับ 3) การติดตามและการประเมินกลยุทธ์ ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานกับมาตรฐาน การดำเนินการปรับปรุงแก้ไข โดยมีค่า

น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .93, .91 และ .78 ตามลำดับ

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ทั้ง 70 ตัวบ่งชี้ มีค่าเป็นบวกตั้งแต่ .52-.88 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า แสดงให้เห็นว่า ตัวบ่งชี้มีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปพบประเด็นการอภิปราย ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยการแยกวิเคราะห์เป็นรายองค์ประกอบหลัก 3 โมเดล ประกอบด้วย โมเดลด้านการวางแผนกลยุทธ์ โมเดลด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โมเดลด้านการติดตามและการประเมินผลกลยุทธ์ แล้วนำค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้ง 70 ตัว มาสร้างสเกลองค์ประกอบเพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้ใหม่ 10 ตัว ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ที่เป็นองค์ประกอบย่อยด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร การกำหนดทิศทางขององค์กร การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร การวางแผน การจัดองค์กร การนำ การควบคุมองค์กร การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานกับมาตรฐาน การดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งและอันดับสองของโมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) และดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเข้าใกล้ 1 ทั้งสองค่า แสดงให้เห็นว่าโมเดลทางทฤษฎีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความตรงเชิงโครงสร้างและสอดคล้องกับ

ข้อมูลเชิงประจักษ์ และค่าน้ำหนักองค์ประกอบหลักทั้ง 3 โมเดล มีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบหลักด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ด้านการติดตามและการประเมินผลกลยุทธ์ต่างเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ [3] ศึกษางานวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย 1) ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การ ได้แก่ ความคิดความเข้าใจในระดับสูง ความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ความสามารถในการพยากรณ์และกำหนดอนาคตความสามารถในการคิดเชิงปฏิบัติ และความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ 2) ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำไปปฏิบัติ 3) ด้านการควบคุมและการประเมินผลกลยุทธ์ ได้แก่ การวัดผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับมาตรฐานที่กำหนด และการแก้ไขหรือปรับปรุงสิ่งที่ผิดพลาดหรือเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐาน เป็นตัวบ่งชี้สำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ [5] ศึกษางานวิจัย เรื่อง โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) ความคิดความเข้าใจในระดับสูง 2) ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การ 3) ด้านการกำหนดกลยุทธ์ 4) ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และสอดคล้องกับแนวคิดของ [15] ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย 1) การกำหนดแผนกลยุทธ์ หรือ การวางแผนกลยุทธ์เป็นขั้นตอนที่สำคัญเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในขององค์การเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ที่จะบอกทิศทางขององค์การ และการกิจของกิจกรรม 2) การนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เน้นการวางแผนดำเนินงานและการนำแผนงานต่าง ๆ

ไปปฏิบัติ 3) การติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในแผนกลยุทธ์

จากการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบหลัก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (1.04) การวางแผนกลยุทธ์ (.85) การติดตามและการประเมินผลกลยุทธ์ (.85) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการวิจัย โดยใช้การวิจัยและพัฒนา เพื่อให้มีการพัฒนาตนเองไปด้วยพร้อมทั้งมีการปฏิบัติจริง
2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรสร้างแบบวัดและประเมินตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้กำหนดเป็นมาตรฐานและตัวชี้วัดที่สามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์ประเมินภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] กัลยรัตน์ เมืองสง. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา. 2550.
- [2] ชาญชัย อาจีนสมาจาร. ภาวะผู้นำในองค์การ. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน. 2550.
- [3] เชวงศักดิ์ พฤษะเทศ. การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2553.
- [4] ไชยา ภาวะบุตร. ภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษา. สกลนคร: สกลนครการพิมพ์; มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 2555.

- [5] ตวัณณ์ลักษณะ พวงนิล. **โปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2555.
- [6] ชีระ รุณเจริญ. **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษาเพื่อปฏิรูปรอบ 2 และประเมินภายนอก รอบ 3**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง. 2553.
- [7] เนตรพัฒนา ยาวีราข. **ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส. 2552.
- [8] พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร. **ผู้นำการบริหารยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน. 2553.
- [9] วิโรจน์ สารรัตน์. **ผู้บริหารโรงเรียนสามมิติ การพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. ขอนแก่น: คลังน่านวิทยา. 2553.
- [10] วิลาวลัย มาคุ้ม. **การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. (ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2549.
- [11] ศิริชัย กาญจนวาสี. **ทฤษฎีการประเมิน**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2554.
- [12] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีการ. 2554.
- [13] คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ. 2554.
- [14] สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. **ภาวะความเป็นผู้นำ**. กรุงเทพฯ: ส. เอเซียเพรส. (1989) จำกัด. 2550.
- [15] สุพานี สฤษฏีวานิช. **การบริหารเชิงกลยุทธ์ แนวคิด และทฤษฎี**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2553.
- [16] DuBrin A. J. "Principles Leadership", Sixth Education Nelson Education.ltd Canada. 2010.
- [17] Dubrin Andrew J. "Leadership", 2th Australia. John Wily & Sons. 2006.
- [18] Yamane, T. "Statistics; An introductory analysis", (2nd ed). New York: Harper & Row. 1967.